

Interpretarea contractului

și a

condițiilor generale pentru întreprinderi de lucrări publice *)

Dosarul ori-cărei întreprinderi de lucrări publice conține: 1. *contractul*, 2. *caietul de sarcini special lucrării*, 3. *condițiile generale pentru întreprinderi de lucrări publice*, 4. *planurile generale și de detaliu*.

Vom da în cele ce urmează, câte-va considerațiuni asupra contractului și în urmă interpretarea articolelor mai importante din „Condițiunile generale pentru lucrări publice“.

Codul civil definește ast-fel contractul:

Art. 942.— Contractul este acordat între două persoane spre a constitui, sau a stinge între dânși un raport juridic ¹⁾).

Art. 943.— Contractul este *bilateral* sau *synalagmatic* când părțile se obligă reciproc una către alta ²⁾).

Art. 944.— Contractul este *unilateral* când una sau mai multe persoane, se obligă către una sau mai multe părți, fără ca aceasta din urmă să se oblige ³⁾).

¹⁾ Extras din un studiu foarte complex făcut de d-l inginer-șef Iliescu P., studiu a cărui extindere ne împiedică a-l publica în întregime în coloanele acestei reviste.

1) Din definițiune rezultă că contractul este un fel de convențiune care produce una sau mai multe obligațiuni. De aci necesitatea de a menține despre interpretarea convențiunelor și efectele obligațiunilor.

2) In această categorie intră contractul de lucrări publice. Intreprinzătorul angajează a executa lucrarea și administrația se obligă a o plăti.

3) Împrumutarea unei sume de bani este un contract unilateral: împrumutatul este singur debitor și împrumutătorul singur creditor al sumei ce a împrumutat.

Art. 945. — Contractul oneros este acela în care fie-care parte voește a-și procura un avantajiu ⁴⁾).

Art. 946. — Contractul gratuit sau de bine-facere este acela în care una din părți voește a procura fără echivalențe, un avantajiu celei-l'alte ⁵⁾).

Art. 947. — Contractul cu titlul oneros este comutativ atunci când obligațiunea unei părți este echivalentele obligațiunei celei-l'alte ⁶⁾).

Contractul este aleatoriu, când echivalentele depinde pentru una sau toate părțile de un eveniment incert ⁷⁾).

Condițiunile esențiale pentru validitatea convențiunilor. Art. 948. — Condițiunile esențiale pentru validitatea unei convențiuni sunt:

1. Capacitatea de contracte ⁸⁾).
2. Consimțământul valabil al părții ce se obligă ⁹⁾).
3. Un obiect determinat ¹⁰⁾).
4. O cauză licită ¹¹⁾).

Capacitatea părților contractate. Art. 949. — Poate contracta ver-ce persoană ce nu este declarată necapabilă de lege.

4) Vânzarea este un contract cu titlul oneros căci scopul ce să propune de fie-care este interesul.

5) Donațiunea este un contract de bine-facere căci scopul ce-și propune donatorul, din punctul de vedere al banilor, este absolut desinteresat.

6) Contractul de lucrări publice (bilateral) este și comutativ fiind-că fie-care din părți poate să compare avantajii ce trebuie să primească cu acela ce trebuie să procure și să verifice în mod cert dacă a fost sau nu o bună afacere.

7) Constituirea unei rente viagere este un contract aleatoriu. Nici una din părțile contractante nu poate să verifice dacă avantajii pe care îl procură este inferior, egal sau superior a aceluia care trebuie să primească; nici una din părți nu poate ști dacă va câștiga sau va perde de cât după moartea creditorului rentei.

8) Capacitatea formează dreptul comun, incapacitatea formează excepțiunea.

9) Vorba consimțământ indică tot-d'auna un concurs de voințe. A consimți este a adera la propunerea ce ne este făcută. Când vreau singur nu însemnează că consimt.

10) Obiectul determinat formează materia angajamentului prevăzută la Art. 962 care glăsuște: „Obiectul convențiunilor este acela la care părțile sau numai una din părți se obligă“.

Contractul având tot-d'auna pentru scop de a produce unul sau mai multe obligațiuni, este evident că el are pentru obiect ceea-ce face obiectul obligațiunei sau obligațiunilor cărora el dă naștere.

11) O cauză licită a obligațiunei este definită de Art. 963 care zice: „Numai lucrurile ce sunt în comerț pot fi obiectul unui contract“ și Art. 964 care zice: „Obligațiunea trebuie să aibă de obiect un lucru determinat cel puțin în speța sa“.

Art. 950. — Necapabili de a contracta sunt :

1. Minorii ;
2. Interzișii ;
3. Femeile măritate în cazurile determinate de lege ;
4. În genere toți aceia cărora legea le-a prohibit oare-care contracte.

Interpretarea contractelor. Art. 977. — Interpretarea contractelor se face după intențiunea comună a părților contractate ear nu după sensul literal al termenilor.

Art. 978. — Când o clauză este primitoare de două înțelesuri ea se interpretează în sensul ce poate avea un efect ; ear nu în acela ce n'ar putea produce nici unul ¹²⁾).

Art. 979. — Termenii susceptibili de două înțelesuri se interpretează în sensul ce se potrivește mai mult cu natura contractului.

Art. 980. — Dispozițiunile îndoioase se interpretează după obiectul locului unde s'a încheiat contractul.

Art. 981. — Clausele obicinuite într'un contract se sub înțeleg de și nu sunt exprese întrânsul.

Art. 982. — Toate clausele convențiunelor se interpretează unele prin altele dându-se fie-căruia înțelesul ce rezultă din actul întreg.

Art. 983. — Când este îndoială, convențiunea se interpretează în favoarea celui ce să obligă.

Art. 984. — Convențiunea nu coprinde de cât lucrările asupra cărora se pare că părțile și-au propus a contracta, ori-cât de generali ar fi termenii cu care s'a încheiat.

Art. 985. — Când într'un contract s'a pus anume un caz pentru a se explica obligațiunea, nu se poate susține că printr'aceasta s'a restrâns întinderea angajamentului ce ar avea de drept în cazurile neexprese.

Locațiunea lucrurilor. Art. 1470. — Există trei feluri de locațiuni :

1. Aceia prin care persoanele se obligă a pune lucrările lor în serviciul altora.
2. Aceea a căruțașilor și a căpitanilor de corăbii, cari se însărcinează cu transportul persoanelor sau a lucrurilor.

12) Nu se poate crede că părțile au voit să facă un act inutil, fără obiect.

3. Aceea a întreprinzătorilor de lucrări ¹³⁾.

Art. 1478. — Când se comite cuiva (se dă) facerea unui lucru se poate stipula ca el să pună numai lucrul său, sau X meseria sa, sau să procure și materia.

Art. 1479. — Când lucrătorul dă materie, dacă lucrul piere, fie în ori-ce chip, înainte de a se fi tradat (dat în mână), dauna revine în sarcina sa, afară numai dacă comitentului (cel care a comandat lucrul) a întârziat al primi ¹⁴⁾.

Art. 1480. — Când meseriașul pune numai lucrul său, sau industria sa, dacă lucru piere, dauna nu cade în sarcina lui, de cât numai dacă va fi urmat din culpa sa ¹⁵⁾.

13) Sub acest titlu, codul tratează convențiunea prin care un întreprinzător sau arhitect să însărcinează cu un preț de a confecționa un obiect sau de a construi un edificiu cu materia sa, sau cu materialul persoanei care plătește prețul convenit.

Contractele de lucrări publice atarnă nu numai de Cactele de sarcine și de Condițiile generale ce se impune întreprinzătorului, dară și de dispozițiunile Codului Civil relativ la închirierea lucrului.

În Deviz se arată detaliat uvragiul de făcut, întinderea lui, materialele de întrebuințat, prețul materialelor și a manoperei.

Devizul formează părților un mijloc de a trata în cunoștință de cauză luminaându-i asupra întinderii angajamentului cari vor să-l iea.

Invoiala este însuși convențiunea intervenită între proprietar și întreprinzător.

Nu trebuie confundat angajamentul oamenilor de lucru cu angajamentul antreprenorului. În primul caz uvrerul închiriind munca sa pentru un timp oare-care, trebuie să fie plătit în raport cu timpul cât a lucrat; în al doilea caz din contră prețul este stipulat în raport cu uvragiul confecționat.

14) În acest caz convențiunea nu e numai o locațiune a lucrurilor dar și o vânzare.

Lucrătorul vinde întru cât-va lucru care se obliga al face: acesta este cazul unei vânzări, a unui lucru în viitor, prin urmare vânzarea condiționată.

Ea este făcută sub condițiunea ca obiectul care va fi mai târziu prezentat va fi bine confecționat, dar pe atât cât lucrarea n'a fost primită de comitent, nimic nu probează că condițiunea sub care vânzarea este făcută să fie îndeplinită. De aci urmează, că dacă lucru de și terminat, va peri, chiar prin caz de forță majoră, înainte de a fi primit de comitent pierderea este a lucrătorului. Dacă însă comitentul îl primește în mod tacit, din acel moment condițiunea vânzării fiind realizată lucrul devine a comitentului și rămâne pe rizicul și pericolul său.

Mai mult o condițiune fiind socotită realizată când debitorul obligat sub această condițiune, a împedecat îndeplinirea ei (Art, 1014), rizicul este în sarcina comitentului care a refuzat a verifica lucrarea după ce el a fost pus în întârziere de al face. Cu toate astea comitentul de și în întârziere nu este obligat a plăti prețul lucrului dacă probează că lucrarea pe care a refuzat de a o verifica era defectuoasă.

15) Convențiunea intervenită între meseriași și comitent în cazul acesta este un contract de locațiune.

Art. 1481. — În cazul articolului precedent, dacă lucrul pierde, deși fără culpa lucrătorului: înainte însă de a fi fost trădat și fără ca comitentele să fi întârziat al verifica, meseriașul nu are nici un drept de a pretinde salariul său, afară numai când lucrul a pierit din cauza unui viciu a materiei.

Art. 1482. — Când e vorba despre un lucru ce să măsoară sau care are mai multe bucăți, verificarea se poate face în părți și să prezume făcute pentru toate părțile plătite, dacă comitentul plătește lucrătorului în proporțiunea lucrului făcut ¹⁶).

Art. 1483. — Dacă în curs de zece ani numiți din ziua în care s'a isprăvit clădirea unui edificiu sau facerea unui alt lucru însemnător, unul sau altul se dărâmă în tot sau în parte sau amenință învederat dărâmarea, din cauza unui viciu de construcție, sau a pământului, întreprinzătorul și arhitectul rămâne răspunzător de daune ¹⁷).

Meseriașul nu răspunde de pierderea lucrului de cât numai din greșeala sa afară numai dacă se stabilește că lucrul a pierit la comitent.

Dacă lucrul este în risicul comitentului la care aparține, în acest caz meseriașul nu-i datorează nici o indemnitate în raport cu pierderea întâmplată fără greșeala sa. Subt alt raport meseriașul suferă de caz de forță majoră când obiectul confecționat a pierit înainte ca lucrarea să fie primită, atunci nici un salariu nu i-se datorește în raport cu lucrul său, căci salariul este echivalentul unei lucrări bine confecționate.

Meseriașul are drept la plată, dacă obiectul confecționat pierde fără greșeala sa și el a pus pe comitent în întârziere de a verifica lucrarea. El are drept încă dacă probează că obiectul a pierit prin viciul materiei care i-a fost impusă de comitent.

Meseriașul nu are drept la plată, ba poate fi condamnat și la daune-interese când lucrul a pierde din cauza viciului materiei dată de comitent care n'a cunoscut că materia e rea. El era dator, în raport cu arta sa, să cunoască că materia care i s'a dat de comitent nu era proprie a fi pusă în lucru.

16) Lucrarea de făcut poate fi o unitate, un corp complet, în acest caz comitentul nu poate fi pus în întârziere de a verifica de cât după ce lucrarea a fost terminată; dacă din contră lucrarea are mai multe bucăți, comitentul poate fi pus în întârziere de a verifica părțile terminate; aceste părți sunt în mod tacit permise, când el a plătit o porțiune din salariu proporțional cu lucrarea făcută.

17) Când o construcțiune este primită de acela pentru care a fost făcută, arhitectul sau întreprinzătorul poate să ceară plata lor.

Cu toate acestea, această verificare care în cazurile ordinare, pune viciurile lucrului în sarcina comitentului și scutește pe lucrător de ori-ce responsabilitate, nu e de ajuns aci pentru a pune la îndăpost pe arhitect sau întreprinzător. Singura inspecție a lucrării nu e destul pentru a verifica dacă lucrarea a fost convenabil făcută; proba timpului este necesarie pentru a ne asigura de soliditatea edificului. În consecință legea prelungeste responsabilitatea un timp de zece ani, contându-se din ziua recepției lucrărilor sau din ziua când comitentele a fost pus în întârziere de a-l verifica.

Art. 1484. -- Intreprinzătorul sau arhitectul care s'a însărcinat a da gata un edificiu după un plan statornicit și desbătut cu comitentele, nu poate cere nici o sporire de plată, nici sub pretext de

Responsabilitatea lor are pentru obiect :

1. Vițiul construcțiunei ;

2. Vițiul solului ;

3. Vițiul materialelor întrebuițate de și furnizate de comitent : căci dacă lucrătorul răspunde de vițiul solului din punctul de vedere al artei sale, el a trebuit să cunoască dacă terenul care i s'a pus la dispoziție era sau nu propriu construcțiunei, el a trebuit asemenea să știe dacă materialele care i-a fost furnizate erau vițioase sau nu.

Art. 1483 vorbește de arhitect sau întreprinzător care a tratat cu prețul făcut, dară dispozițiunea sa trebue complectată prin *Art. 1902*, care aplică responsabilitatea despre care este vorba aci fără a distinge dacă prețul este sau nu cu ghiotura (aforfait), dacă meseriașul a făcut sau a dirigiat numai lucrările.

Dacă construcția se dărâmă după zece ani, prin vițiul solului sau a construcțiunii, acțiunea de indemnitate este atunci deschisă.

Dară aci se prezintă două cestiuni :

1. Comitentul trebue să probeze că ea a pierit sau prin viții de construcție sau prin vițiul solului ; sau lucrătorul să probeze că a pierit din cauze fortuite.

De alt-fel obligațiunea sa, nu este executată definitiv de cât pe atât pe cât casa liberată rămâne solidă în timp de zece ani ; el prin urmare, să probeze liberațiunea sa stabilind ca lucrarea sa era scutită de vițiu.

2. Dacă casa se dărâmă în cei zece ani, atunci se naște o acțiune în garanție contra lucrătorului : dară în cât timp se prescrie acestea ?

Trei sisteme a fost prezentate :

Primul sistem. *Art. 1483* și *1902* se ocupă numai cu responsabilitatea.

Sensul lor este că acțiunea în garanție nu poate să nască de cât atunci când casa s'a dărâmat în cei zece ani ; dară dacă acțiunea se va naște, durata sa nefiind determinată prin nici o dispozițiune particulară ca nu se poate prescri de cât după dreptul comun adică după 30 de ani (*Art. 1890*), din ziua când este deschis (*Art. 1885*).

Al doilea sistem. *Art. 1483* regulează durata responsabilităței : *Art. 1902*, durata acțiunei în garanție.

Responsabilitatea durează zece ani, contând din ziua recepției lucrărilor, sau din ziua când comitentul a fost pus în întârziere de a-l primi ; dacă construcțiunea pierie în acești zece ani prin vițiul solului sau prin vițiul construcțiunei arhitectul sau întreprinzătorul este supus la acțiune în garanție (*Art. 1483*). Acțiunea în garanție se prescrie în zece ani socotindu-se din ziua distrugerii edificiiului sau de la descoperirea vițiilor sale (*1902*).

Al treilea sistem. După zece ani întreprinzătorul sau arhitectul este acoperit, totul este consumat. Acțiunea în garanție se consumă, așea dară în timpul care rămâne a curge de zece ani în momentul distrugerii clădirei, sau de la descoperirea vițiilor sale. Ast-fel pierie clădirea în cursul al zecelea an, acțiunea comitentului se prescrie prin trecerea timpului după cei zece ani, print'r'o zi, sau numai chiar o fracțiune de zi.

scumpire a muncii manuale ori a materiilor, nici sub pretext că s'a făcut la planul zis, schimbări și adăogiri, dacă aceste adăogiri sau schimbări n'a fost înscris aprobate și prețul lor defipt cu comitentele ¹⁸).

Art. 1485. — Contractul de locațiune a lucrurilor se desființează cu moartea meseriașului, arhitectului sau întreprinzătorului.

Art. 1486. — Comitentele încă este dator să plătească erezilor lor, în proporția prețului defipt prin convențiune, valoarea lucrărilor făcute și aceea a materiilor pregătite întru cât însă acele lucrări și materiale pot fi folositoare pentru dânsul ¹⁹).

Art. 1487. — Întreprinzătorul răspunde de lucrările persoanelor ce a întrebuițat ²⁰).

Art. 1488. — Zidarii, lemnarii și cei-alți lucrători întrebuițați la clădirea unui edificiu sau la facerea unei alte lucrări de cât în

18) Arhitectul sau întreprinzătorul care se însărcinează aforfait (preț hotărât) cu construcția unei clădiri, după un plan hotărât și convenit cu proprietarul, nu poate sub nici un pretext a cere mărirea prețului.

Dacă prețul materialelor și manopera se măresc, el trebuie să supoarte pierderea care rezultă după cum ar fi putut profita de scăzământ dacă materia:ele și manopera ar fi scăzut prețul.

Tr.huc schimbări sau măriri la planul original, el n'are dreptul de cât la salariul primitiv stipulat; cu atât mai rău pentru el dacă cheltuelile sale a fost mărite în urma acestei inovațiuni, el trebuia să rămână în limitele contractului. Proprietarul a calculat cheltueala ce voia și putea să facă; nu trebuie ca el să fie înșelat în calculele sale și antrenat la cheltueli d'asupra forțelor sale.

Arhitectul sau întreprinzătorul va obiecta în zadar că proprietarul a fost înștiințat de aceste inovațiuni, că în mod tacit le a aprobat lăsându-le să le facă; legea protege pe proprietar contra propiei sale experiențe, contra înșelătoriei arhitectului sau întreprinzătorului neacordându-i-se mărire de preț de cât pe atât pe cât inovațiunile au fost autorizate printr'un consimțământ dat în scris și că prețul a fost convenit. Inscrisul este aci condițiunea fără care nici o reclamațiune nu este admisă; în lipsă de probă scrisă arhitectul sau întreprinzătorul nu pot deferi jurământ comitentului nici a face să fie interogat asupra faptelor și a articolelor pentru a stabili că el a autorizat expres sau în mod tacit, inovațiunile.

19) Moștenitorii meșterului decedat nu au dreptul la o indemnitate de cât în caz când materialele preparate și lucrările începute pot să fie utile comitentelui, în care caz acesta este obligat de a plăti valoarea proporțional cu prețul pus în convențiune.

20) Persoanele întrebuițate de întreprinzător sunt: lucrători, supraveghetori, tașeroni, inginer, arhitect etc. Ori-ce greșeală se va aduce lucrărilor din partea persoanelor citate mai sus, întreprinzătorul răspunde.

apalt (intreprindere) pot reclama plata lor de la comitente pe atât pe cât acesta ar datori întreprinzătorului în momentul reclamațiunei ²¹⁾

Art. 1489. — Zidarii, lemnarii și cei-lalți lucrători cari contrac tează direct cu un preț hotărât sunt priviți ca întreprinzători pentru partea de lucru ce ia asuprale.

II. — Condițiuni generale pentru întreprinderi de lucrări publice

Scopul și foloasele adjudecațiunei. — (Vezi art. I din condițiunile generale de lucrări publice). În materie de lucrări publice, licitațiunea are de scop a provoca concurență între mai multe persoane cari vor a executa o lucrare sau a furniza materiale de orice natură. Foloasele ei sunt mari, căci concurența dă materialelor adevărata lor valoare, pune o stavilă monopolului și dorinței a câtor-va indivizi, cari vor să se îmbogățească în detrimentul societăței.

Este absolut necesar a menține principiul adjudecațiunei, îngrădindu-l în practică cu toate garanțiile pentru ca să nu poată fi eludat.

Adjudecațiunile, în materie de lucrări publice, se fac prin oferte sigilate și acela care oferă prețul cel mai avantajios, devine adjudecatar. Baza acestui sistem este dară *Publicitatea și Concurența*, două principii fundamentale în această materie și numai în anumite cazuri, prevăzute în legea contabilităței, se poate deroga de la aceste principii.

Iată ce zice raportul ministrului de interne francez, asupra decretului de descentralizare, din 27 Aprilile 1861 :

„Toate afacerile trebuie să fie tratate la lumina zilei, mai cu seamă când este vorba de lucrări și furnituri. Toate întreprinderile trebuie să fie adjudecate în public și în cea mai mare libertate. „Publicitatea și Concurența, cată cele mai bune reguli în asemenea „materie. Asupra administrației nu trebuie să planeze bănueli.“

Persoanele cari pot fi admise la licitație. — Pot fi admiși la licitație : 1. Ori-cine probează că este inginer sau architect și că-

21) Acești lucrători au acțiune contra proprietarului până la concurența sumei ce se găsește dator către architect sau întreprinzător în momentul când acțiunea lor este intentată.

Este de observat ca se reclamă contra proprietarului nu în virtutea Art. 974, dară în virtutea unui drept care-i este propriu. De aci urmează că cei-l'alți creditori ai întreprinzătorului sau architectului nu pot veni la concurs cu ei asupra prețului de care proprietarul este debitor.

roră li s'a recunoscut dreptul de liberă practică a specialității lor în țară. Prin ingineri sau arhitecți se înțelege acele persoane cari posedă o diplomă sau un certificat de absolvirea unei școli speciale în țară sau în străinătate.

2. Ori-cine justifică prin acte sau certificate, emanate de la autoritățile publice, că a executat lucrări importante în mod conștiincios și satisfăcător.

Nu există nici o dispozițiune ministerială care să recunoască dreptul de liberă practică a specialității inginerilor și arhitecților.

Nu se specifică nici autoritățile în drept a elibera certificate.

Din cauza acestor lacune se interpretează Art. 1, în sensul cel mai larg, fără nici o restricțiune, admițându-se la licitație, dese-ori, ori-ce persoană, de ori-ce naționalitate, fie specială sau nu.

Celor însărcinați cu ținerea licitațiilor le incumbă strict datoria de a interpreta Art 1 în așa fel, pentru ca această ramură de activitate, întreprinderi de lucrări publice, să fie în mâinile Românilor pricepuți în executarea lucrărilor și furnitura materialelor. (Numai în cazuri excepționale să se recurgă la străini). Astăzi avem o pleadă de ingineri și arhitecți întreprinzători deja formați și tot odată ar fi o încurajare a tinerilor absolvenți ai școalelor speciale, cari neavând locuri pentru funcțiuni, se vor îndruma spre întreprinderi. Chiar legea meseriașilor protejează pe români, căci iată ce zice Art. 95, alin. 1: „În toate întreprinderile sau furniturile statului, județelor, comunelor și ale celor-l'alte autorități civile și militare, cari nu trec peste 30.000 lei, românii vor fi preferați chiar dacă ofertele lor vor fi mai scumpe cu 5 % de cât a celor-l'alți concurenți.

Aliniatul 5: „Antreprenorii străini nu vor fi primiți la licitațiuni decât dacă vor fi dovedit că există în țara lor un drept de reciprocitate pentru români.“

Fersoanele cari nu pot fi admise la licitație. — Nu pot fi admiși la licitație; femeile, bătrâni în vârstă de 70 ani, întreprinzătorii cari au executat lucrări în condițiuni rele și ori-ce persoană care a ridicat procese în contra statului.

După Art. 950 din codul civil, necapabili de a contracta sunt: 1. Minorii; 2. Interzișii; 3. Femeile măritate în cazurile determinate de lege și 4. în genere toți aceia cărora legea le-a prohibit ori-ce contracte.

Licitațiile. — Licitațiile se fac în baza Art. 70 din legea contabilității publice care zice: „Toate contractele din cari derivă un

„venit sau o cheltuială a Statului, trebuie să fie încheiate pe baza „unor licitațiuni publice, afară de cazurile indicate de Art. următor și de legile speciale.

Contracte prin bună învoială. — Articolul 71 din legea contabilității zice :

„Se vor putea încheia contracte prin bună învoială :“

1. „Pentru furniturile, transporturile, lucrările, arendările și închirierile imobilelor Statului a căror cheltuială sau venit nu va fi „mai mare de 10.000 lei, sau dacă este vorba de o tocmeală făcută pentru mai mulți ani, a cărei cheltuială sau venit anual nu „va trece peste suma de 3.000 lei ;

2. „Pentru ori-ce furnituri, transporturi și lucrări, când împrejurările cer ca operațiunile guvernului să rămână secrete. Aceste „contracte vor trebui să fie mai întâiu autorizate de Rege, după „un raport special ;

3. „Pentru achizițiuni de obiecte a căror fabricațiune este exclusiv proprietate cu brevet de invențiune sau de importațiune a „celui ce le are ;

4. „Pentru obiecte cari nu s'ar putea găsi de cât la o singură „persoană ;

5. „Pentru furniturile și lucrările ce se pot face de industrie „casnică ;

6. „Pentru construcțiunile, produsele de artă, mașinele, instrumentele și lucrările de precizie, a căror execuțiune nu poate fi „încredințată de cât la artiști speciali ;

7. „Pentru exploatațiunile, fabricațiunile și furniturile cari nu „sunt făcute de cât sub titlul de încercare ;

8. „Pentru materiale și produse de hrană, cari, din cauza „naturei lor și a uzului special la care sunt destinate, vor fi cum-părate și alese la locurile de producțiune, sau cari se vor preda „de către însuși producători fără mijlocitori ;

9. „Pentru vânzare de efecte mobiliare afară de uz, când valoarea lor nu trece de 500 lei ;

10. „Pentru închirieri de localuri în trebuința administrațiunilor „publice ;

11. „Pentru cumpărări de cai de remontă ;

12. „Pentru procurarea materialelor și furniturilor necesare exploatațiunii stabilimentelor industriale și comerciale ale Statului,

„(regia tutunurilor, căi ferate, etc.). Procurarea acestor materiale și furnituri se va face conform legilor speciale ale acestor stabilimente;

13. „Pentru furnituri transporturi și lucrări, pentru cari, la 2 licitațiuni ținute, nu s'a oferit nici un preț, sau pentru cari s'ar fi oferit prețuri neacceptabile; cu toate acestea, în cazul când administrațiunea a crezut că trebuie să fixeze un maximum de preț, acest maximum nu se poate depăși;

14. „Pentru închirieri și arendări de imobile ale Statului, pentru darea în întreprindere a veniturilor Statului, pentru furniturile, transporturile și lucrările cari, din cauză de urgență invederată, provocată de împrejurări neprevăzute; nu vor putea suferi adăstarea termenilor de licitațiuni.

„In cazurile prevăzute prin acest articol, guvernul va putea executa lucrările și va putea împlini veniturile și în regie.“

Dispensă de certificate de capacitate. — Pentru aprovizionări de materiale destinate la împetirea șoselelor și lucrări de terasamente, când valoarea lor va fi mai mică de 20.000 lei, nu se cere certificat de capacitate.

Garanție pentru licitație. (Vezi art. 2' din condițiunile generale). În general după acest articol, cotitatea garanției se va hotărâ prin caetul de sarcini, în caz contrariu se fixează de 4°%. Se exceptează societățile de meseriași români, a căror garanție este numai pe jumătate din cea prevăzută în caetele de sarcine și aceasta conform Art. 95, alin. 2 din legea meseriilor care zice: „Societățile de meseriași români, constituite legalmente, vor fi admise a depune numai jumătate din garanția cerută la licitațiile publice.“

Ministerul este obligat, după Art. 75 din legea contabilităței, a se pronunța asupra licitației, în termen maximum de două luni; trecând acest termen, întreprinzătorul poate, dacă voește, a refuza lucrarea sau furnitura, pe motivul că atunci când el a licitat, a avut în vedere prețurile curente. După trecerea de două luni prețurile fiind urcate, el nu mai poate executa lucrarea sau furnitura.

Ținerea licitațiunilor. — (Art. 3). Autoritatea însărcinată cu ținerea licitațiunilor, este obligată să cerceteze dovezile de capacitate ale concurenților, înainte de deschiderea ofertelor. Ea are putere nelimitată ca să aprecieze valoarea certificatelor produse înaintea ei și deciziunea ce va lua asupra acestui punct, constituie un act de pură administrație.

Odată admiterea hotărâii și ofertele primite și deschise, administrația e datoră să adjuce lucrarea asupra aceluia care a oferit prețul cel mai avantajos, dacă nu se ia în considerație, concurenții au drept a reclama pe cale contencioasă.

Concurenții mai au drept a reclama în toate cazurile, când se vor viola preșcripțiunile legii contabilității, relative la licitație, și a cere să se consemneze în procesul-verbal de licitație, toate împrejurările operațiunii.

O licitație se poate anula, când prețul rezultat nu este destul de avantajos, de și au fost mai mulți concurenți.

Se poate întâmpla ca mulți întreprinzători să se unească în scop de a monopoliza lucrările, în acest caz principiul liberei concurențe fiind violat, administrația e datoră a anula licitația.

Garanția definitivă. — (Art. 4). Valoarea garanției definitive este lăsată la aprecierea administrațiunii care este obligată a o prevedea în caetul de sarcini; dacă nu va fi prevăzută ea va fi de 6 la sută și jumătate pentru societățile de meseriași români, constituite legalmente conform Art. 95, alin. 2, din legea meseriilor.

Statul posedă asupra valorii garanției un drept de gagiu prevăzut de Art. 1685 și următorii din Codul civil, care-i permit de a face să fie plătit asupra acestei valori de preferință tuturilor celorlalți creditori.

Se mai zice că întreprinzătorul pe lângă garanția sa este responsabil cu întreaga sa avere pentru toate deficitele, pagubele și obligațiunile ce ar decurge din întreprinderea sa. Sculele, uneltele, mașinile etc. sunt averea vădită a întreprinzătorului și în caz de reziliere de contract, administrațiunea e în drept a le confisca și a le vinde pentru acoperirea deficitelor când ar exista.

La confiscare se va procedea în modul următor: Se va încheia un proces verbal de sculele, uneltele, mașinile, etc. găsite la punctul lucrării, arătându-se numărul lor, starea în care se găsesc și valoarea lor. Pentru continuarea lucrărilor în regie administrațiunea este în drept a uza de aceste unelte dacă are trebuință de ele și la terminarea lucrării, să le vândă dacă deficitul nu se acoperă din garanție sau să le înapoieze întreprinzătorului în starea în care se află.

Dacă întreprinzătorul în urma unei somațiuni nu voește a-și ridica sculele, uneltele, mașinile, etc., rămase la punctul lucrării după terminarea lor, atunci administrațiunea e liberă a le vinde prin

licitație publică și suma ce va rezulta se va depune pe contul întreprinzătorului la Casa de depunere.

Condițiunile licitațiunei. — (Art. 5). Prin acest articol se pune în vederea concurenților că licitația se ține asupra seriei de prețuri și asupra estimațiunei proiectului aprobat.

Se disting : 1. învoeli aforfait sau în bloc (cu ghiotora); 2. învoeli asupra seriei de prețuri; 3. învoeli asupra unităței de măsurı, și al 4-lea concesiune.

1. În învoelile cu ghiotora, întreprinzătorul se angajează a executa lucrările hotărâte cu un preț neschimbat, ori cari ar fi împrejurările cari ar veni după învoială. Această învoială nu prea se întrebuițează la ministerul lucrărilor publice.

2. În învoială asupra seriei de prețuri, întreprinzătorul se angajează a executa lucrările cari se cer, cu un preț fix hotărât mai dinainte pentru fie-care natură de lucrare. Acest sistem se întrebuițează mai cu seamă în serviciul geniului militar și câte odată în serviciile Ministerului de lucrări publice, pentru lucrările în care nu ar fi posibil de a evalua cantitățile de lucru de executat.

3. În învoială asupra unităței de măsurı a cantităților de lucrare de executat de o parte și seria de prețuri a fie-cărei lucrări de altă parte, sau învoială asupra seriei de prețuri și asupra estimaței din proiect.

Acest sistem se întrebuițează pentru lucrările publice în serviciul Ministerului de lucrări publice.

4. Concesiunea, care este un contract prin care una sau mai multe persoane se angajează a executa o lucrare cu condițiune ca pentru osteneala și capitalul întrebuițat, să se perceapă o plată, pentru un timp mai mult sau mai puțin lung, particularilor cari se folosesc de lucrare. Acest sistem a fost întrebuițat de Stat în construcțiunea drumurilor de fer București-Roman-Ițcani, București-Vârciorova, etc.

Aprobarea licitațiunei. — (Art. 6). Întreprinzătorul declarat adjudecatar se consideră ca angajat în mod definitiv; pe când administrațiunea, numai după ce a aprobat licitațiunea.

Se poate întâmpla și se întâmplă une-ori ca oferta unui adjudecatar să nu fie confirmată; în acest caz el nu are drept la vre-o acțiune contencioasă contra administrațiunei, nici a pretinde despă-

gubiri, afară numai dacă a trecut termenul de 2 luni prevăzut de legea contabilității la Art. 75. Întreprinzătorul poate invoca că garanția provizorie nefiind restituită conform legii, nu a putut concura la alte lucrări; de aci a urmat pentru el pagube și e în drept a pretinde despăgubiri.

Dacă administrațiunea e în drept a refuza aprobarea unei licitațiuni nu poate însă a substitui un nou adjudecatar, celui primitiv sub cuvânt că nu are încredere în el; deși oferta primului adjudecatar a fost mai avantajoasă pentru administrațiune. În asemenea caz trebuie procedat la o nouă licitație în formele prescrise de lege.

Licitația odată definitivă, întreprinzătorul are drepturi câștigate asupra executării tuturilor lucrărilor cari sunt coprinse în estimatie sau detaliu estimativ, așa că administrațiunea nu poate lua din mână întreprinzătorului unele lucrări sau lucrări suplimentare ordonate în cursul executării spre a le da unui alt întreprinzător, sau a le executa ea însuși fără a despăgubi pe întreprinzător.

Invoelile de bună voie, prin delegații ministerului sunt subordonate aprobării sale. Lipsa de aprobare atrage nulitatea învoelii făcute cu un funcționar care n'a avut calitatea a reprezenta pe Stat.

Incheerea contractului. — (Art. 7). După legea timbrului și a patentelor întreprinzătorul este obligat a plăti :

1. 20 lei costul a două coale timbrate a câte 10 lei una pentru exemplarele contractului, ori-care ar fi valoarea lucrării.

2. 50 bani la suta de lei, taxa de înregistrare.

3. 25 bani la mia de lei, patenta.

De la patentă se va reține :

a) Patru zecimi județene;

b) Patru zecimi comunale;

c) Două zecimi la patentă;

d) O zecime pentru Camera de comerț;

e) Două zecimi pentru drumuri;

f) Jumătate zecime de consum.

Până la una mie lei se percepe numai taxa de înregistrare, rotunjindu-se sumele de zece în zece lei.

Executarea lucrărilor. — (Art. 11). „Întreprinzătorul nu poate „să cedeze la sub-întreprinzători una sau mai multe părți din întreprinderea sa fără încuviințarea administrațiunii. Chiar când ar

„dobânbi această încuviințare, el rămâne personal responsabil atât „căt-re administrațiune cât și căt-re terțiile persoane.“

„Dacă un angajament de sub-întreprindere s'ar fi făcut de „întreprinzător fără aprobarea administrațiunei, aceasta poate, după „cazuri, să pronunțe rezilierea pură și simplă a întreprinderii, să o „execute în regie sau să o pună din nou în adjudecație, fără jude- „cată și pe baza unui proces-verbal constatând faptul.“

„Procesul-verbal va fi făcut de inginerul diriginte al lucrării, „față cu trei martori cari îl vor subscrie.

„Dacă din aplicarea regiei sau prin nouă adjudicațiune, s'ar „produce un deficit, aceasta se va acoperi din sumele ce s'ar cu- „veni întreprinzătorului pentru lucrări făcute de el și din garanția sa.

Când un întreprinzător cedează lucrările unei persoane, sau împarte lucrările ce el a contractat la mai multe persoane, pentru a-și asigura un beneficiu mai dinainte, fără a executa lucrarea el personal, acea, sau acele persoane se numesc sub-întreprinzători. ~

Nu trebuie confundat sub-întreprinzătorii cu tașeroni cari sunt lucrători ce se angajează a executa părți de lucrări precum : săpă- turi de fondațiuni, terasamente, transporturi, etc.

Întreprinzătorul poate întrebuința tașeroni fără autorizația ad- ministrațiunei, nu însă și sub-întreprinzători.

Iată ce zice d-l Aucac în această privință : „Întreprinzătorul „trebuie să execute personal lucrarea sa, afară de autorizația expresă „a administrațiunei. Acest principiu derivă din natura contractului „de locațiune. În vederea capacității și solvabilității personale a în- „treprinzătorului i s'a dat lucrarea; el nu poate să o transmită fără „consimțământul administrațiunei“.

Întreprinzătorul rămâne în tot cazul personal responsabil căt-re administrațiune, lucrători și terțiile persoane.

În baza celor de mai sus reese că sub-întreprinzătorii unui întreprinzător care n'a fost autorizat a ceda o parte din lucrări cari i-au fost adjudecate, n'au calitatea a forma acțiune directă contra Statului, pentru pierderile ce ar fi încercat în executarea lucrărilor.

Că ordinile date, din eroare, de agenții administrațiunei sub-întreprinzătorului nerecunoscut de administrațiune, relativ la execu- tarea lucrărilor nu poate constitui un drept pentru ei că au fost recunoscuți.

Reprezentantul întreprinzătorului. — (Art. 14). „În tot timpul „căt vor ține lucrările, adjudecatarul nu se poate depărta de la

„locurile unde ele se execută de cât lăsând în locul său un reprezentant cu pline puteri, în stare să-i țină locul, care să fie admis de dirigintele lucrărilor, așa ca nici o operațiune să nu poată fi întârziată sau suspendată din cauza lipsei sale.

„Dacă întreprinzătorul n'ar avea destule cunoștințe speciale ca să conducă el însuși lucrările, el poate să ia, ca să-l ajute o persoană care să posede asemenea cunoștințe și care să fie mai întâi primită de administrațiune.“

Când întreprinzătorul are cunoștințele necesare pentru conducerea lucrărilor și este nevoit a lipsi de la punctul lucrării, fie pentru a-și aproviziona materiale, a angaja lucrători, etc.; în acest caz reprezentantul său, admis de dirigentul lucrării, trebuie să aibă procură în regulă, autenticată, în care să se specifică anume însărcinările date și atribuțiunile aceluia care este împuternicit, precum: semnarea carnetelor de măsurători, primirea ordinelor de lucrări, semnare de procese-verbale, de primire de traseuri a lucrărilor, cu un cuvânt ori-ce operațiune relativă la lucrări. Neîndeplinirea acestor formalități dă naștere la neînțelegeri și chiar la procese și administrațiunea e în drept să ceară rezilierea contractului pentru neexecutarea convențiunei.

În aliniatul al doilea administrațiunea făcând o concesiune unui întreprinzător a-l primi la licitație cu atât mai mult are dreptul de a-i impune a avea o persoană cu cunoștințe speciale autorizată cu procură și recunoscută de administrațiune.

Dacă întreprinzătorul lipsește des de la lucrare, fără motive și lucrarea se compromite; aceasta constituie o părăsire a lucrării și administrațiunea e în drept a-l pune în regie, reziliând contractul.

Sporire de lucrări. — (Art. 15). Dacă sporul de lucrări trece peste 20 la sută întreprinzătorul nu e obligat a-l executa însă funcționarul tehnic care a alcătuit proiectul va fi pedepsit.

Eată cum glăsuște aliniatul 4 de la Art 45 din legea asupra comptabilităței publice:

„Funcționarii tehnici, cari vor fi alcătuit, precum și cei cari vor fi controlat planuri și devize pentru a căror executare se va face o cheltueală cu 20% mai mare de cât cea arătată de dâșșii, vor fi distituiți motivat și nu vor mai putea ocupa funcțiuni publice cinci ani cel puțin. Sunt exceptate cazurile de forță majoră ca di-

„strugerile de către elemente a lucrărilor întreprinse, precum și acelea „în care se va constata absolută neputință de a se fi prevăzut accidente și dificultățile întâlnite în cursul execuției.

„Aceleași reguli se vor observa și pentru lucrări de o mai „mică importanță, cu deosebire că punerea în executare se va putea „face și în baza unui credit prevăzut la formarea bugetului sau „deschis atunci când lucrarea s'a dovedit indispensabilă“.

Intreprinzătorul nu poate să reclame indemnitate pentru variațiuni mici cari sunt imposibile de evitat la ori-ce lucrare.

Când din valoarea totală a lucrărilor să reducă peste 20 la sută, această micșorare de lucrări se traduce mai tot-deauna printr'o pierdere de beneficiu a intreprinzătorului prin urmare trebuie a i se ține cont la lichidarea lucrărilor și a i se acorda o indemnizare.

Când masa lucrărilor s'ar modifica mai mult sau mai puțin de 50% de fie-care fel de lucrare trecut în estimatie, se poate ca să se mărească numai lucrările care-i aduc pagube sau cel puțin un beneficiu neînsemnat; în vreme ce i s'ar micșora pe acele lucrări cari i-ar fi profitabile. În acest caz o indemnitate e drept a se acorda intreprinzătorului.

Registru de șantier. — (Art. 17). Dispozițiunile prevăzute în acest articol, în urma dezvoltărilor ce a luat lucrările publice se pot considera ca inutile în general.

În adevăr prin cuvintele „la fie-care punct de lucrare“ se înțelege o singură lucrare concentrată la un loc cum ar fi executarea unui pod, etc.

Astăzi când un intreprinzător are mai multe puncte de lucrări pe o mare întindere precum: poduri, terasamente, așezare de cale, ziduri de sprijinire etc., ar trebui să se țină câte un registru pentru fie-care punct de lucrare de mai multe persoane ceea-ce ar fi nu numai costisitor dar și nepractic; căci o dispozițiune luată de conductorul dirigent poate să fie contramandată de inginerul dirigent a lucrării întregi. El fiind responsabil de toate lucrările din secția sau circumscripția sa; este dator când constată în inspecțiile ce face lucrărilor ca găsiind ordine date intreprinderii, cari ar servi ca arme contra administrației să le revoace.

De fapt aceste registre nu se țin fiind înlocuite prin corespondență.

Tot ce privește lucrările întreprinderii: ca începerea, conducerea și modul executării lucrărilor, inginerul diriginte comunică în

scris întreprinderii, și dacă el se simte nedreptățit, reclamă autorității superioare care cercetează și rezolvă chestiunea de acord cu întreprinzătorul când e posibil; în caz contrariu afacerea se rezolvă pe calea judecătorești.

Carnete de atașament. — (Art. 18). „Agenții însărcinați cu privegherea lucrărilor sunt datori să țină un carnet încare să se arate „prin schiță dimensiunile uvrageilor și să noteze natura și dimensiunile materialelor și lucrărilor executate în fie-care zi pe măsura „înaintării lor“.

„Întreprinzătorul este dator să asiste la măsurători și să ia „cunoștința de înscrierile din acest carnet. Când aceste note zilnice „i-ar părea neîntemeiate, el va reclama îndată dirigintelui lucrărilor „cerând verificarea și îndreptarea lor de va fi cazul.

„Rezultatele însemnărilor din carnete nu vor lua de bază „pentru regulări de plăți, de cât când ele vor fi fost verificate și „recunoscute exacte de către Inginerul sau arhitectul diriginte.“

Nu se poate recomanda îndeajuns ținerea carnetelor de măsurători: Când ele sunt ținute în conformitate cu instrucțiunile ce le însoțesc, să evită neînțelegerile între părți cari adesea duc la procese păgubitoare ambelor părți. În carnete se trec lucrările efectuate în ordinea cronologică, se fac schițele necesare, se calculează cantitățile fie-cărui fel de lucrare. Ele ne arată progresul zilnic a lucrărilor precum și cauzele pentru care lucrarea n'a progresat; ele mai servă drept bază la regularea conturilor definitive cu întreprinzătorii.

Înscrierile din carnete sunt luate drept cu înaintarea lucrărilor, de agentul însărcinat cu supravegherea lor în prezența întreprinzătorului și contradictor cu el; acesta trebuie să le subsemneze în momentul prezentării când i s'a făcut.

Când întreprinzătorul refuză de a semna aceste carnete sau le semnează cu rezerve, Inginerul diriginte trebuie să-l someze acordându-i un termen de zece zile, punându-i în vedere că dacă nu comunică înscris rezervele făcute, cantitățile trecute în carnet rămân definitive. Neîndeplinirea acestor formalități dă naștere la pretențiuni din partea întreprinderii cari adesea se rezolvă prin transacțiuni sau chiar procese păgubitoare pentru administrație.

Rezultatele înscrierilor pe carnete nu sunt trecute în conturi de cât când a fost admis de inginerul șef.

Jurisprudența a stabilit că: întreprinzătorul n'are dreptul a con-

testa exactitatea măsurătorilor la care a refuzat a asista după ce a fost pus în întârziere.

Agenții și lucrătorii întreprinderii. — (Art. 19). Ajutoarele întreprinzătorului, însărcinate a-l înlocui în conducerea și măsurătoarea lucrărilor, nu trebuie presupuse că lucrează pentru ei și în numele lor, ci în numele întreprinzătorului. Când este vorba de acte importante va trebui ca ajutoarele să aibă procură în regulă de la întreprinzător și numai în acest caz el este responsabil de faptele ajutoarelor sale.

În ceea ce privește depărtarea agenților și lucrătorilor întreprinzătorului, inginerul diriginte trebuie să uzeze de acest drept cu multă băgare de seamă și numai în cazuri când se va convinge că oamenii întreprinzătorului compromit lucrarea. Rămâne bine stabilită că această dispozițiune nu dă drept inginerului de a ridica întreprinzătorului direcțiunea lucrărilor; căci aceasta ar fi a anula însuși contractul care la recunoscut vrednic a concura la adjudicație și a i se încredința executarea lucrărilor.

Relativ la listele nominative de lucrători, inginerul trebuie a se feri a impune întreprinzătorului un număr de lucrători afară din proporție, în raport cu importanța lucrării de executat, spre a nu se da întreprinzătorului dreptul de a reclama despăgubiri.

Plata lucrătorilor. — (Art. 20). Parte din acest articol privitor la învoeli în scris nu se aduce la îndeplinire de întreprinzător mai nici odată de oare-ce nu se fac tocmelele în scris cu lucrătorii. De dorit ar fi ca administrația prin agenții ei să oblige pe întreprinzători a comunica în scris învoelile făcute verbal cu lucrătorii, spre a se pune capăt neînțelegerilor ce se nasc între întreprinzători și lucrători.

În ceea-ce privește plata lucrătorilor, în caz de întârziere constatată, inginerul diriginte e dator să solicite o deciziune ministerială, punând pe întreprinzător în întârziere de a plăti pe lucrători. Dacă deciziunea ar rămânea fără efect, administrația trebuie să procedă la plata lucrătorilor din sumele ce are a primi întreprinzătorul.

Aceste datorii sunt privilegiate după codul civil și administrația este obligată a face plățile din oficiu în contul întreprinderii. Am văzut mai sus că după Art. 1487: „Întreprinzătorii răspund de lucrările persoanelor ce au întrebuințat.“ După Art. 1488: Zidarii, lemnarii și cei-alți lucrători, întrebuințați la clădirea unui edificiu,

sau la facerea unei alte lucrări date în întreprindere, pot reclama plata lor de la comitente, pe atât pe cât acesta ar datora întreprinzătorului în momentul reclamațiunii.“

În termenii Art. 1488, numai lucrătorii pot să reclame direct proprietarului imobilului suma ce li se datorește de întreprinzător. Acest beneficiu aparține numai lucrătorilor și sub nici un cuvânt sub-întreprinzătorilor, cari au făcut o speculă pe care legea nu o proteje prin măsuri de favoare.

După Art. 1489 cod. civil: „Zidarii, lemnarii și cei-l'alți lucrători cari contractează direct cu un preț hotărât, sunt priviți ca întreprinzători pentru partea de lucru ce au asupra lor.“

Aconturi.— (Art. 21). De oare-ce aconturile date pentru lucrări, reprezintă sumele cu cari întreprinzătorul trebuie să plătească pe lucrători și furnizorii de materiale; inginerul dirigent este obligat a îngriji ca ei să fie plătiți de preferință: în caz contrar el va cere ca situația de plată sau acontul să se dea pe numele sau ca să îndeplinească această dispozițiune. Vedem însă că și legea contabilității Statului consfințește aceasta; după cum glăsuște aliniatul al doilea de la Art. 73 din numita lege: „Ori-cari ar fi poștirile și sechestrile făcute asupra sumelor convenite întreprinzătorilor, ele nu se vor putea aplica de cât asupra decontului final; toate aceste sume vor servi mai întâu la asigurarea lucrărilor contractate, apoi la plata lucrătorilor, a agenților sau tașeronilor și a furniturilor de materiale, până la terminarea și recepția provizorie a lucrărilor“.

Ne-îndeplinirea acestei obligațiuni din partea inginerului dirigent dă drept lucrătorilor și furnizorilor de materiale să reclame dreptul lor de la administrație și cu drept cuvânt, căci ei numai în baza acestei obligațiuni a administrației, se angajează unii să lucreze, iar alții să furnizeze materialele necesare lucrărilor.

Recepțiunea materialelor.— (Art. 26). „Materialele vor fi de „cea mai bună calitate dintre cele ce se găsesc în locurile însemnate „în deviz, în caietele de sarcine sau în contract; în lipsă de o astfel „de specificare, ele vor fi din cele mai bune ce se găsesc în comerțiu; ele vor fi perfect lucrate și așezate în lucrare după regulile „artei și după desemele și instrucțiunile ce se vor da; nu vor fi „întrebuințate de cât după ce vor fi fost verificate și admise provizoriu de către inginer, architect sau de către conductorul rânduit de dânsii.

„Chiar când întrebuințarea materialelor, cum s'a zis mai sus, „a fost autorizată, și până la recepția definitivă a lucrărilor, ele pot „să fie refuzate când se va vedea că sunt de calitate rea, sau lu- „crate ori rău puse în lucrare. În asemenea caz, ele vor fi scoase „de întreprinzător și înlocuite cu altele bune și bine lucrate; dacă „întreprinzătorul ar refuza, înlocuirea se va face în comptul lui.

„Când s'ar ivi contestațiuni între întreprinzător și dirigintele „lucrărilor acesta va redacta un proces-verbal conținând circum- „stanțele contestațiunii și îl va comunica întreprinzătorul și șefului „tehic al serviciului de către care se conduce lucrarea; întreprin- „zătorul este dator să trimită aceleași persoane un memoriu con- „ținând motivele sale de divergință cu inginerul și să-i ceară a se „pronunța, făcându-i și lui cunoscut în scris hotărârea sa. Interve- „nirea întreprinzătorului către șeful serviciului tehnic trebuie făcută „cel mult în 48 ore de la primirea procesului-verbal al inginerului.

„Dacă și șeful serviciului refuză materialele contestate, între- „prinzătorul are dreptul de recurs la minister în termen de 10 zile „de la comunicarea ce va fi primit despre acest refuz“.

Chestiunea de a ști dacă materialele sunt sau nu în stare de a fi primite este de sigur una din cele mai importante și mai suscep- tibilă de discutat. Aceasta a fost înțeleasă de administrație căci a determinat-o să organizeze o procedură specială în ceea-ce privește contestațiile asupra calității materialelor, a lucrărei, a așezării lor. Este o măsură de ordine care țe de oparte să nu permită întreprin- zătorului a întrebuința materiale defectuoase iar pe de alta a se evita gravul inconvenient ce prezintă dărâmarea lucrărei terminată.

Recepția provizorie a lucrărilor nu descarcă pe întreprinzător de responsabilitate. De la recepția provizorie și până la recepția de- finitivă a lucrărilor, inginerul poate refuza materialele de rea calitate sau rea executare a lucrărei și întreprinzătorul e dator a le înlocui. Se înțelege de la sine că deciziunea inginerului nu este fără apel, că întreprinzătorul poate să facă reclamațiunile sale înaintea Mini- sterului și dacă nu va fi satisfăcut să se adreseze justiției.

E de notat că în lipsa unei dispozițiuni exprese în caietul de sarcine, inginerul dirigent nu trebuie a face semn cu vâpsea de ulei pe materialele refuzate. Acest semn poate fi interpretat ca o cauză de depreciare dând adesea loc la despăgubiri.

Pentru a evita ori-ce cereri de despăgubiri, este bine de a prescri în caietele de sarcini ca piesele refuzate vor fi marcate cu

culoare, ca să nu mai poată fi reîntrebuințate sau prezentate din nou. În multe caiete de sarcine se pune condițiunea ca materialele refuzate vor rămâne depuse pe șantier până la recepția lucrărilor, acesta este un mijloc sigur de a împedece pe întreprinzător de a le întrebuiți.

Dacă însă întreprinzătorul voește a ridica de pe șantier materialele refuzate spre a le înapoia cumpărătorului, sau a le vinde cu un preț scăzut, sau a le ridica și depozita la o distanță de câți-va kilometri, el să fie liber a face aceste operațiuni. În acest caz scopul este atins că materialele refuzate nu pot fi puse în lucru.

Modificări de prețuri. — (Art. 30). Scumpirea prețurilor lucrătorilor și a materialelor nu dă drept întreprinzătorului a cere despăgubiri.

Prin schimbări sau adăogiri se înțelege lucrări a căror prețuri n'a fost prevăzute în seria prețurilor; dacă aceste lucrări neprevăzute n'a fost aprobate în scris și prețul lor hotărât mai dinainte, întreprinzătorul nu poate să ceară o sporire de plată.

Deteriorări în curs de executarea lucrării.— (Art. 34). „Ori-ce „pagube sau stricăciuni s'ar ivi în timpul construcțiunei sau înainte „de recepțiunea provizorie a lucrării, din cauză de neglijență, lipsă „de mijloace sau rea construcțiune, vor privi numai pe întreprinzător „și garanția sa“.

„Când stricăciunile ar proveni din forță majoră, ca: trăsnet, „potop, cutrenur, rezel și altele, întreprinzătorul nu va putea pre- „tinde despăgubiri de cât dacă s'ar constata că asemeni pagube nu „s'ar fi putut înlătura prin dispozițiuni mai bune sau printr'o pri- „veghere mai de aproape a sa.“

„Pentru fondațiuni de poduri, ziduri de sprijinire și alte lu- „crări cari se execută în marginea apelor sau în matca lor, între- „prinzătorul nu poate să ceară nici o despăgubire pentru pagubele „ce i-ar ocaziona viiturile de apă, ori-cât ar fi ele de mari, afară de „cazurile de ape extraordinare, peste cotele recunoscute și constatate „în toată localitatea unde se execută lucrarea.“

„În ori-ce caz, asemeni despăgubiri nu se pot acorda de cât „numai pentru lucrări sau materiale aprovizionate la punctul lu- „crării și cari ar fi fost verificate și primite de dirigintele lucrării, „și chiar acestea numai când vor fi fost pus în locuri sigure și „nesupuse a fi luate de apele mari sau degradate de intemperii.“

„Reclamațiunile de despăgubiri pentru asemeni pagube vor fi adresate ministerului în termen de cel mult zece zile; după acest termen, ele nu vor mai fi luate în considerațiune.“

Este drept că întreprinzătorul să îndure pagubele ocazionate prin neglijența sa, prin neprevăderea sa, lipsă de mijloace sau greșeli provenite printr'o rea dispozițiune a lucrărilor și a direcțiunei lor; dar nu e de loc echitabil de a lăsa pe seama lui perderile cari provin din caz de forță majoră pe care prevederea omenească este neputincioasă de a o împedica.

În privința forței majore d-l Tarbé ast-fel se rostește: „Este o forță căruia nu e posibil de a rezista. Legea neputând cere imposibilul nimeni nu răspunde de pagubele cauzate de forță majoră; nici chiar inexecuțiunea obligațiunilor pe care o împrejurare de forță majoră a împiedicat-o de a o împlini (Art. 1083 din Cod. Civil)“.

Printre cazurile de forță majoră condițiunile generale enumără: trăsnet, potop, cutremur, resbel și altele. D-l Chategnier et Barvy mai adaugă: ori-ce obstacole imposibile de prevăzut în momentul judecății și care face ca lucrarea să se execute încet sau să devie lucrările mai dificile de cât trebuia să fie în condițiunile naturale și normale învoelei“.

Când prin caietele de sarcine se lasă în sarcina întreprinzătorului stricăciunile produse prin caz de forță majoră, în cazul acesta este o convențiune liber acceptată de întreprinzător care nu poate să ceară despăgubire dacă caz de forță majoră se produce în timpul executării lucrării. În special la lucrările ce se execută în apă, această clauza este inserată în caietele de sarcine une-ori.

Caietele de sarcine cari conțin clauza, că întreprinzătorul lucrează pe rizicul și pericolul său, ne arată că el nu mai are drept și invoca caz de forță majoră dacă în timpul executării lucrării a venit apele mari și i-a făcut stricăciuni.

Un exemplu va învedera acesta: Administrația are de executat o lucrare în marginea unei ape a căruia creștere extraordinară vine fără veste. Autorul proiectului având în vedere acest fapt, are grija ca în compunerea prețurilor unitare a lucrării să prevadă o sumă și pentru aceste cazuri forțate sub formă de cheltueli mărunte și neprevăzute. Cât durează publicațiunile lucrării, întreprinzătorul lucrării studiază proiectul, își dă seama de pagubele ce le poate avea și în cunoștință de cauză se prezintă la licitație și fixează prețul care să-i acopere și pagubile ce i s'ar ocaziona din cauză de forță majoră.

Cazurile de forță majoră trebuie să fie făcute cunoscute Ministerului în termen de zece zile, alt-fel nu se pot lua în considerațiune.

Dacă e vorba de mai multe stricăciuni cauzate prin mai multe cazuri de forță majoră, întreprinzătorul este dator a face reclamație pentru fie-care în parte.

Inginerii sunt datori a constata în prezența întreprinzătorului perderile încercate de el, din cauză de forță majoră, în termen de zece zile. Despăgubiri nu se acordă de cât pentru lucrări executate și materiale aprovizionate cari a fost primite și puse la loc sigur.

Lucrări neprevăzute. — (Art. 35). Lucrări neprevăzute sunt acelea cari nu se coprink în estimațiunea lucrărilor și nu au nici preț în seria de prețuri.

După jurisprudența stabilită se consideră ca lucrări neprevăzute :

1. Când se întrebuițează în zidării o porțiune de mortar mai mare de cât cea prescrisă în caetele de sarcine.

2. Când se execută un dragaj la o adâncime mai mare de cât cea prevăzută.

3. Când distanța de transportul pământului întrece pe cea prevăzută în deviz, etc.

Pentru lucrările neprevăzute prețurile sunt regulate după elementele cari au servit la adjudecațiune ; în caz contrariu, recurgem la prețul curent al comerțului în localitatea unde se execută lucrarea.

După ce s'a convenit asupra prețurilor, inginerul va întocmi un borderou de prețurile suplimentare, pe care-l va prezenta întreprinzătorului spre a-l semna că a acceptat prețurile cu rabatul adjudecațiunei. Borderoul nu trebuie să conțină de cât prețurile de aplicațiune fără subdetaliu.

Când se prezintă dificultăți neprevăzute în executarea lucrărilor, întreprinzătorul este dator să le tacă cunoscut la timp căci numai atunci e posibil a se verifica și lua în considerațiune.

Somațiunea. — (Art. 36 și 55). Când întreprinzătorul nu se conformă ordinelor ce-i sunt date, cea dintâi măsură luată de inginer este a-l soma acordându-i pentru aceasta un termen de 10 zile.

Dacă somațiunea nu produce efect, inginerul este dator a înștiința îndată administrațiunea superioară care e în drept a hotărî continuarea executărei lucrărilor fie în regie, fie prin întreprindere

După înființarea regiei, inginerul procedează îndată la constatarea lucrărilor executate, materialelor aprovizionate, inventarierea uneltor, mașinelor, cu un cuvânt tot ce va găsi pe șantier: conformându-se în această privință, în totul, dispozițiilor Art. 39 din aceste condițiuni.

În timpul duratei regiei, întreprinzătorul să fie tolerat a urmări operațiunile, fără însă a pune pedici mersului regulat al executării lucrărilor.

Dispozițiunile de procedură prevăzute în acest articol trebuie să fie observate cu multă scrupulozitate de inginer, căci fără aceasta se expun a vedea hotărârile luate pentru regie, anulate de Tribunale, în caz de proces.

Interesul administrației este ca lucrarea să se termine la epoca fixată prin contract, pentru ca ea să poată beneficia de avantajele lucrării executată.

Față de dispozițiunile precise a acestui articol întreprinzătorul nu are drept a cere prelungire de termen. Numai în cazuri bine cuvântate să se acorde prelungire de termen, considerându-se aceasta ca o favoare din partea administrației. Observațiunile stricte ale acestor dispozițiuni ar avea de efect ca la licitațiune să se prezinte numai întreprinzători serioși cari să facă onoare angajamentelor lor, terminând lucrările la data prevăzută în contract.

„Toate somațiunile făcute de administrațiune întreprinzătorilor, „ca și cele ce le-ar fi adresate de agenții administrației, vor avea „putere legală și întreprinzătorii nu vor putea, în nici un caz, să „nu recunoască autoritatea și existența lor.“

Deși somațiunile făcute de administrațiune la timp au putere legală, cu toate acestea e bine a se soma întreprinzătorul și prin corpul portăreilor.

Rezilierea contractului. (Art. 39). Acest articol, la No. 1, prevede să se facă măsurătoarea și estimația numai a lucrărilor executate, fără a menționa ceva despre materialele aprovizionate; scule, mașini și toate instalațiunile întreprinderii.

Credem, că fiind vorba despre rezilierea contractului, inginerul este dator a constata tot ce va găsi pe șantier. Va încheia proces verbal pentru lucrările executate și materialele aprovizionate, în care se va trece cantitățile găsite și prețurile din contract; iar pentru instalațiuni, scule, mașini și ori-ce se va afla pe șantierul lucrării se va face un inventar de numărul lor și starea în care se află.

La No. 2 și 3 se arată calea ce trebuie să urmeze inginerul când întreprinzătorul nu se prezintă spre a asista la măsurătoarea lucrărilor.

La No. 4, dacă întreprinzătorul are contestații de făcut, e dator a le înscrie în același proces-verbal, după care va cere o copie legalizată de la inginer spre a-și putea urmări drepturile ce ar crede că are.

Contestațiunile întreprinzătorului se trec în procesul-verbal sub formă de enunțare, rămânând el obligat a trimite administrației motivele în scris în termen de 20 zile de la darea copiei legalizată a procesului verbal de constatare. Termenul de 20 zile e destul de suficient pentru ca întreprinzătorul să poată să-și verifice procesul-verbal și să trimită motivele în scris.

Procesele-Verbale de constatarea cantităților, încheiate de inginerul dirigent al lucrării, sunt provizorii și devin definitive și valabile numai după aprobarea lor de Minister.

Formalitățile ce trebuie îndeplinite în caz de reziliere a contractului sunt de mare importanță pentru ambele părți, fie sau nu în proces; pentru întreprinzător că i se face o măsurătoare definitivă a lucrărilor executate și a materialelor aprovizionate; pentru administrație că știe ce lucrări mai are de executat.

În general când se reziliază contractul, întreprinzătorul face proces administrației, în acest caz lipsa de formalități expune administrația la mari pagube.

Regularea plăților. — (Art. 40). După terminarea lucrărilor, în lipsă de stipulațiuni speciale în caetul de sarcine, regularea conturilor întreprinderii se face după cantitatea de lucru real executat. Acestor cantități li se vor aplica prețurile din seria de prețuri. La valoarea totală a lucrărilor se va adăuga sau scădea rezultatul licitației, apoi se vor face reținerile prevăzute la art. 42 și 43.

În caz de nepotrivire între piesele devizului, interpretarea se va face după intențiunea comună a părților contractante. Precădere vor avea: 1. Caetele de sarcine sau condițiunile speciale, 2. seria de prețuri, 3. ante-măsurătoarea, 4. estimația și 5. condițiile generale.

Față de cele zise mai sus, întreprinzătorul nu poate invoca în favoarea sa uzul sau obiceiul pentru măsurători sau cântăriri.

Recepția provizorie. — (Art. 47). La termenul prevăzut în contract pentru terminarea lucrărilor, inginerul este dator să procedă

la recepția provizorie a lucrărilor, ori în ce stare s'ar găsi ele la acea epocă, fiind sau nu față întreprinzătorul.

Dacă lucrările sunt complet terminate se va face măsurătoarea lor și cantităților găsite se vor aplica prețurile contractului. Apoi se va încheia procesul verbal de recepție provizorie și de la data aprobării lui începe termenul de întreținere în bună stare a lucrărilor.

Dacă lucrările nu sunt complet terminate se va face măsurătoarea numai a lucrărilor terminate și a aprovizionărilor făcute conform contractului. Despre celelalte se va face numai mențiune a cantităților și rămâne a se executa de administrațiune cum va găsi cu cale, fie prin același întreprinzător, fie în regie, după cum prevede Art. 48.

Recepția provizorie se va face numai când toată lucrarea va fi complet terminată. Cantitățile trecute în el rămân definitive și nu se mai poate reveni asupra lor.

În caz de absență a întreprinzătorului se va face mențiune despre aceasta în procesul-verbal.

În ori-ce caz e bine ca recepțiunea lucrărilor să fie contradictorie : întreprinzătorul trebuie să fie pus în măsură de a asista. Cel mai bun lucru este de a-l chema printr'un ordin de serviciu care să-i fi notificat. Această formalitate nu trebuie să fie neglijată de inginerii însărcinați cu lucrările.

Recepții definitive. (Art. 50). După expirarea termenului de garanție se procedează la recepția definitivă în același mod ca la recepția provizorie.

Recepția definitivă este mai cu seamă o măsură de contabilitate pentru a restitui întreprinzătorului garanția de întreținere. El nu e scutit de răspunderea lucrărilor în timp de zece ani conform Art. 1483 C. C.

La recepția definitivă nici administrația nici întreprinzătorul nu au dreptul de a reveni asupra erorilor măsurătoarei și asupra aplicațiunii prețurilor chiar dacă ar exista.

Ultima sumă de rețineri se liberează întreprinzătorului după facerea recepției definitive și după ce se va constata că nu există nici o poprire asupra sumelor ce are întreprinzătorul să primească.

P. ILIESCU
Inginer-șef